

При розслідуванні вбивств на замовлення огляд місця події неючине важливого значення у зв'язку з особливостями характеру злочинної відсутності попередніх зв'язків між злочинцем і жертвою, необхідністю отримання первинної інформації про злочин.

На місці події слідчий повинен правильно визначити межі огляду. Використання виконавцем убивства сучасної зброї дає змогу вести стрільбу на великій відстані, що необхідно враховувати при з'ясуванні механізму злочинної діяльності слідів і знарядь злочинчу. Під час огляду місця події можна встановити сліди взуття, рук, застосування зброї, мікрослідки, одорологічні сліди. На місці вчинення злочинчу вбивця часто залишає зброю, тому необхідно відшукати цю зброю і детально її оглянути. Зброю може містити певну інформацію про злочинця (пальцеві відбитки, сліди крові, одорологічні сліди тощо), але збільшення вбивств на замовлення породжує новий вид кримінального бізнесу – «шустовку» зброї, в результаті якої на зброю знищуються ідентифікаційні ознаки [4].

Під час вчинення вбивства на замовлення можуть бути використані різні вибухові пристрої. У такому випадку існує певна специфіка в огляді місця події: залучення спеціалістів до огляду; послідовність його проведення; помилки слідів на залишках вибухових пристроїв, виявлення залишків вибухівки тощо. Виявлення і допит свідків має певні труднощі при розслідуванні вбивств на замовлення. Це пов'язано зі страхом тих чи інших осіб перед злочинцями, небажанням наражатися на небезпеку. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (ст. 7) передбачає заходи забезпечення їх безпеки.

Специфіка вбивств на замовлення передбачає необхідність використання сучасних криміналістичних науково-технічних розробок. Однак можуть бути певні результати і традиційні засоби відтворення особи злочинця на допомогою свідка-очевидця – у вигляді словесного або рисованого портрета фоторобота (у тому числі й із застосуванням комп'ютерної техніки).

У розкритті вбивств на замовлення важливе значення має створення певних зовнішніх психологічних портретів чи психологічних профілів. Це один з різновидів криміналістичних розумових моделей. Портрет (профіль) розшукуваного злочинця – це система відомостей про психологічні та інші ознаки даної особи, важливі для її виявлення та ідентифікації. Ця система охоплює не тільки психологічні, а й правові, соціально-демографічні, криміналістичні ознаки. На відміну від багатовісильної функціональної портрета, психологічний портрет відображає внутрішні, психологічні, а також поведінкові ознаки людини. Його основна функція – бути засобом пошуку, виявлення злочинця, особа якого не встановлена [5].

Певну допомогу в розкритті вбивств на замовлення можуть надати відліково-інформаційні та оперативні об'єкти органів внутрішніх справ.

Таким чином, вбивство на замовлення має специфічні та своєрідні особливості тактики та методики їх розслідування. Потребує від правоохоронних органів, що розслідують дані злочини певні криміналістичні знання та вміння, які у свою чергу ґрунтуються на впорядкованій системі елементів криміналістичної характеристики вбивств на замовлення

Специфіка вбивств на замовлення вимагає необхідність використання новітніх криміналістичних науково-технічних розробок.

Список використаних джерел:

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7.02.2003 р. № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я громадян».
2. Шульга А. О. Основи методики розслідування вбивств на замовлення / Автореферат дис. – Київ-2003, УДК 343.122.
3. Синчук В. Л. Розслідування вбивств: шляхи вдосконалення / В. Л. Синчук. – Х.: Харків юрид., 2005. – С. 131.
4. Санчин А. С. Убивство по заказу: монографія / А. С. Санчин. – Одеса: Юрид. лит., 2003. – С. 85.
5. Костенко М. В. Вбивства на замовлення: криміналістична характеристика: монографія / М. В. Костенко. – Х.: Видавець СІД ФЮ Вапшарчук Н. М., 2006. – С. 97–103.

Остафійчук Д.А.

заступник начальника управління правової роботи,
Головне управління Міндоходів у Чернівецькій області

НЕПОВАГА ДО СУДУ І СУДДЕ: СІПРНІ ПИТАННЯ ПЛУМАЧЕННЯ

Основами (принципами) правосуддя є вихідні положення, керівні засади організації і діяльності, що закріплені у Конституції та законах. Принципи визначають основні напрями формування і реалізації судової влади. Вони, на переконання О. С. Беззасоєка та Х. У. Рустамова, є «фундаментом», а точніше, несучим «каркасом» судової діяльності [1, с. 36]. Одним із головних принципів судової діяльності є принцип незалежності.

Принцип незалежності закріплений у статті 126 Конституції України, якою заборонено вплив на суддів у будь-який спосіб, а статтею 129 Конституції України закріплено норму, відповідно до якої за неповагу до суду і судді винні особи притягаються до відповідальності [8].

Законом України від 07.07.2010 № 2453-VI «Про судову стрілу та статус суддів» (у редакції Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12.02.2015 № 192-VIII) визначено організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні. Статтею 6 цього Закону встановлено: здійснювати правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суддів або судів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збірвання, зберігання, використання і поширення інформації щодо, письмово або в інший спосіб з метою впливу на повноваження суду захищено. Стаття 50 цього Закону передбачає: прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, тягне за собою відповідальність, установлену законом [4].

Таким чином, у Конституції України та Законі України «Про судову стрілу та статус суддів» встановлено відповідальність за неповагу до суду і судді.

Базовим у системі актів законодавства України, що регулюють питання притягнення до відповідальності за неповагу до суду є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відповідальність за проваг неповаги до суду передбачено статтею 185^а Кодексу України про адміністративні правопорушення. Неповага до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкорисний зазначених осіб та інших громадян розпорядженого судового чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-яких дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлення у суді прямих Також, відповідальність за неповагу до суду настає і в разі злісного ухилення експерта, перекладача від явки в суд [7].

Отже, у статті 185^а Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено відповідальність за проваг неповаги лише до суду. Статтею 2 цього Кодексу визначено, що законодавство України про адміністративні правопорушення складається з цього Кодексу та інших законів України [7].

В процесі правозастосовної практики виникають проблемні питання правильного сприйняття, тлумачення і належного застосування тих чи інших норм права. При аналізі будь-якого нормативно-правового акта в першу чергу звертаємося до визначень і понять. «Тільки у тому випадку, якщо юридичні поняття будуть носити належний характер, будуть відповідно відображені правовою дійсністю, вони виявляться конкретними поняттями виконують роль інструменту пізнання цієї дійсності» [5, с. 72].

Суд як узагальнене поняття конституційного і судового права являє собою державний орган, який займає особливе положення у системі механізму державної влади, є самостійним і незалежним від інших органів державної влади. Суд складається із суддів, носіїв судової влади, посадових осіб, що призначаються в особливому, установленому законом, порядку і виконують свої обов'язки на професійній основі [9, с. 71]. Суддя – не просто людина, а посадова особа, наділена публічними повноваженнями щодо здійснення судової влади.

Зважаючи на те, що закони це головні, провідні джерела права, які мають найвищу юридичну силу, то саме в них мають бути сформуовані основні, початкові юридичні норми.

Пунктом 4 статті 3 Закону України від 07.07.2010 № 2453-VI «Про судовустрій та статус суддів» суд визначено як державний орган, який має печатку із зображенням Державного Герба України та своє найменування [4].

Статтею 15 цього Закону дано визначення складу суду: справи в судах розглядаються суддею одноособово, а у випадках, визначених процесуальним законом, – колегією суддів, а також за участю народних засідателів і присяжних. Суддя, який розглядає справу одноособово, діє як суд [4].

Статтею 4^а Господарського процесуального кодексу України визначено склад господарського суду: у складі одного судді, колегії суддів у складі трьох суддів, колегії суддів у складі трьох або більшої непарної кількості суддів [3].

Пунктом 3 частини 1 статті 3 Кодексу адміністративного судочинства України визначено поняття суду у справі адміністративної юрисдикції. Суд –

це суддя адміністративного суду, який розглядає і вирішує адміністративну справу одноособово, колегія суддів адміністративного суду [6].

Відповідно до пункту 23 частини 1 статті 3 Кримінального процесуального кодексу України визначено поняття судді, якщо не має окремих вказівок у цьому Кодексі, а саме: голова, заступник голови, суддя Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, Апеляційного суду Автономної Республіки Криму, апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, районних, районних у містах, міських та міськрайонних судів, які відповідно до Конституції України на професійній основі уповноважені здійснювати правосуддя, а також присяжний. Визначення поняття суду першої, апеляційної та касаційної інстанції у цьому Кодексі наведені у пунктах 20-22 частини першої статті 3 [10].

Статтею 18 Цивільного процесуального кодексу України у судах різних інстанцій встановлено наступний склад суду: одноособово суддя, який є головуючим і діє від імені суду; колегія у складі одного судді і двох народних засідателів, які при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді; колегія у складі трьох суддів; колегія у складі не менше трьох суддів; колегіально [11].

Відповідно до статей 221 та 221^а Кодексу України про адміністративні правопорушення справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 185^а цього Кодексу, розглядають районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді), місцеві господарські та адміністративні суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд України [7].

«Тлумачтне тлумачення визначає зміст закону по словах, а логічне – тлумачить слова відповідно їх змісту» [2, с. 92]. Наведені норми законодавства дають підстави вважати, що у питанні юридичної відповідальності за проваг неповаги до судді на законодавчому рівні існує неузгодженість.

Не слід змішувати поняття «суду» та «суддів», оскільки вони не тотожні, особливо при застосуванні статті 185^а Кодексу України про адміністративні правопорушення. «Суддя» майже завжди асоціюється із посадовою особою, яка наділена публічними повноваженнями щодо здійснення судової влади та виконує свої обов'язки по здійсненню судочинства на професійній основі.

Під «судом» можна вважати склад суду при здійсненні судочинства (наприклад, одноособово суддею, колегією у складі трьох суддів). В інших випадках під «судом» розуміється юридична особа, яка в процесі своєї діяльності взаємодіє з іншими органами державної влади, юридичними та фізичними особами, при умові, що вказана взаємодія не пов'язана із здійсненням судочинства.

Відповідно до проведеного дослідження з'ясовано, що назва статті 185^а Кодексу України про адміністративні правопорушення потребує уточнення: «Проваг неповаги до суду та судді при здійсненні судочинства». Відповідно до запропонованої назви, потребує уточнення і редакція частини 1 статті 185^а: «1. Неповага до суду (судді), що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкорисний зазначених осіб

та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-яким дій, які свідчать про явну зневагу до суду (судді) або встановлених у суді правил...».

Список використаних джерел:

1. Бєзясюк А.С., Рєстємов Х.У. Судебна власть: Учебник для вузов. – М.: Колибри ДАНД, Закон и право, 2002. – 455 с.
2. Васильєвський Є.В. Цивільно-процесуальна методологія: Учене о толковании применении гражданских законов. М.: АО «Центр ЮридифОР», – 2002. – 507 с.
3. Гончаровський проєкт судового кодексу України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
4. Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI «Про судоччину і статус суддів» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.
5. Керімов Д.А. Філософське проблеми права. – М.: Мысль, 1972. – 471 с.
6. Кодекс адміністративного судочинства України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80732-10>.
8. Конституція України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96%BD%D1%80>.
9. Конституційные принципы судебной власти Российской Федерации / под редакцией д. ю. н. В.П. Камшаров – М.: ИД «Юрсправадминистрация», 2011. – 296 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
11. Цивільний процесуальний кодекс України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

Рєвєнко А.В.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОТРИМАННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДОКАЗІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПРИМУСУ ЯК ПОРУШЕННЯ ЗАСАДИ СВОБОДИ ВІД САМОВИКРИТТЯ

В загальному аспекті будь-які зізнавальні показання чи пояснення особи, які дають підставу вважати її винною у вчиненні кримінального правопорушення, здобуті під примусом(як фізичним, так і психічним) правоохоронними органами, повинні визнаватись судом недопустимими доказами, не зважаючи на те чи мали такі докази вирішальне значення у винесенні вироку. Отримання зізнавальних показань від особи під примусом, із застосуванням катувань чи з погрозою у їх застосуванні тощо, вже призводить до порушення права особи на справедливий судовий розгляд, передбачений ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція), оскільки з складових якого є саме привільні від самообвинувачення.

Але, постає питання, чи є вимога працівників правоохоронного органу надати певні пояснення чи документи, які перебувають у підозрюваного чи обвинуваченого, і працівникам правоохоронного органу про це відомо, під вартою застосування до підозрюваного санкції за відмову у їх наданні, порушенням права особи на свободу від самовикриття?

Досліджуючи практику Європейського суду з прав людини, яка є джерелом права в Україні варто зазначити, що у справі «Функе проти Франції» вимога митної служби надати виписки по закордонних банківських рахунках під вартою застосування штрафних санкцій за відмову у їх наданні була визнана як порушення права особи на свободу від самовикриття, а отже й порушення права особи на справедливий судовий розгляд, встановлений ст. 6 Конвенції. В даній справі Європейський суд з прав людини (явлі – ЄСПЛ) визнав, що митні служби спровокували прет-явлення звинувачення г. Функе, з метою отримання певних документів, про існування яких у них були припущення, але вони не мали повної впевненості. Не маючи можливість, або не бажаючи, отримати їх будь-яким іншим чином, вони намагались змусити заявника надати докази вчиненого ним правопорушення [1].

Схожу практику Європейський суд з прав людини використав і при винесенні рішення у справі «Сундєре проти Шотландського Королівства», де г. Сундєре був зобов'язаний відповісти на питання ревізорів під час несудового розслідування під вартою застосування до нього штрафних санкцій або ув'язнення до 2 років за відмову відповісти на запитання. В подальшому свідчення, які він давав ревізорам було використано як докази проти нього під час судового розгляду.

У даній справі Урядоводив, що лише твердження, які є самообвинувальними, підпадають під привілей не свідчити проти себе, а відповіді, які даються з метою виправдання дій, або відповідей, які, у разі своєї правдивості, не суперечать захисту чи могли б підтвердити захист обвинуваченого, не можна характеризувати як само викривальні. ЄСПЛ у своєму рішенні зазначив, що свідчення, отримані під тиском, які на перший погляд не є обвинувальними, – такі, як виправданальні зауваження або просто інформація за фактом запитання, – пізніше можуть бути використані під час розгляду кримінальної справи на підтримку обвинувачення, наприклад, протиставити чи піддати сумніву інші заяви обвинуваченого або його свідчення в суді, або в інший спосіб підірвати довіру до нього, а отже це є порушенням ст. 6 Конвенції [2].

Зовсім іншу позицію Європейський суд з прав людини висловив у справі «Гєфтен проти Німеччини», де г. Гєфтен був затриманий та взятий під варту під час отримання викупу за вкрадення 11-ричного хлопчика. Після проведення допиту поліцією він дав неправдиві показання про місцезнаходження дитини та осіб, які здійснювали вкрадення. Поліція, мислячи, що дитині загрожує смерть внаслідок холоду та відсутності їжі із застосуванням погроз опричинити г. Гєфтену значнічк страждань спеціально навченими людьми, якщо він не повідомить місцезнаходження дитини, домоглась від нього зізнавальних показань щодо місця знаходження хлопчика. При подальшому розгляді справи судом було виключено з числа доказів